

มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมโลกกับการค้า
ระหว่างประเทศ: ความพร้อมทางกฎหมาย
ของประเทศเวียดนามเพื่อปรับตัวสู่กระแส
เศรษฐกิจสีเขียว

International environment measures and
International Trade: Vietnam's legal
readiness to enable the transition to a green
economy trend

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชรี พิชญากกร
- Assistant Professor Patcharee Pichanusakorn
- อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์
- มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- E-mail: patcharee_pic@utcc.ac.th

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกที่มีความรุนแรงมากขึ้นทำให้นานาประเทศให้ความสำคัญกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลักดันนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการรักษาลิ่งแวดล้อมเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ ประเทศผู้นำเข้าเช่น สหรัฐอเมริกาหรือสหภาพยุโรปได้กำหนดข้อกำหนดในการนำเข้าที่เข้มข้นมากขึ้นเพื่อคุ้มครองลิ่งแวดล้อม เช่น มาตรการ CBAM กฎระเบียบ Deforestation-free products ของสหภาพยุโรป หรือข้อกำหนดที่การรีไซเคิลสินค้า ดังนั้น มาตรการเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะประเทศผู้ส่งออกที่ไม่มีการเตรียมความพร้อมอย่างเพียงพอในการปรับตัวรับมือกับมาตรการด้านลิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดขึ้น

ประเทศเวียดนามเป็นหนึ่งในประเทศ CLMVT ที่มีสภาพแวดล้อมทางกฎหมายด้านลิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าและทันสมัยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆในกลุ่มเดียวกันโดยรัฐบาลเวียดนามได้ปรับปรุงกฎหมายเดิมและนำมาตราการลิ่งแวดล้อมสากลต่างๆมาใช้ อาทิเช่น หลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิตไปยังช่วงต่างๆของผลิตภัณฑ์ (EPR) การจัดตั้งระบบการการซื้อขายสิทธิในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (ETS) ตลาดคาร์บอนและการจัดเก็บภาษีคาร์บอน เป็นต้น มาตรการเหล่านี้จะช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการเวียดนาม ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่กำหนดหลักการดังกล่าวเพื่อบังคับใช้กับผู้ประกอบการจึงอาจทำให้ภาคธุรกิจขาดความพร้อมในการปรับตัวและสูญเสียโอกาสในทางการค้า ดังนั้น การเร่งออกมาตรการด้านลิ่งแวดล้อมที่สำคัญจะช่วยให้ประเทศไทยยังคงรักษาความสามารถในการแข่งขันในการค้าระหว่างประเทศได้

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มาตรการด้านลิ่งแวดล้อม หลักการขยายความรับผิดชอบไปยังผู้ประกอบการ เศรษฐกิจสีเขียว การเติบโตอย่างยั่งยืน

Abstract

As global climate change worsens, countries around the globe devote much attention to reduce the amount of greenhouse gas emissions by adopting green economy policy to foster economic growth and environmental protection for sustainability. As a result, certain importing countries, the European Union and the United States impose more stringent import restrictions aiming for environmental protection. For instance, the EU's Carbon Border Adjustment Mechanism(CBAM), regulations on deforestation-free products as well as recycling requirements. Therefore, these measures may disrupt existing international trades of those exporting countries which lack preparation to meet these stringent environmental measures.

Vietnam is one of the CLMVT countries which has the most advanced and contemporary legal foundation for environment protection comparing to other CLMVT countries. The government of Vietnam revises existing law and adopts international environment measures such as Extended producer responsibilities (EPR), Emission trading system (ETS), carbon market and carbon tax. These international measures would offer competitive advantage to Vietnamese business operators while Thailand has not adopted those international measures to enforce business operators. Consequently, Thai business operators may lack adaptive capacities and trade opportunity. By adopting these international measures into national law in a timely manner, the competitiveness of Thailand's business operators in the international trade arena can be significantly strengthened.

Keywords: Climate change, Environment measure, Extended producer responsibility, Green economy, Sustainable growth.

บทนำ

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมหาศาลและก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งส่งผลให้อุณหภูมิของโลกสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นปัญหาสำคัญระดับโลกที่นานาชาติได้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหามาเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศดังจะเห็นได้จาก ความตกลงระหว่างประเทศหลายฉบับที่ส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เช่น การกำหนดให้แต่ละประเทศตั้งเป้าหมายและนโยบายรวมถึงการรายงานการดำเนินการของประเทศต่าง ๆ เพื่อจัดการกับปัญหาโลกร้อน ทั้งนี้ เมื่อแต่ละประเทศมีหน้าที่ในการดูแลจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเทศและบรรลุเป้าหมายร่วมกันตามความตกลง รัฐบาลต่าง ๆ จึงได้ออกนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศควบคู่ไปกับการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมหรือการนำแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์มาใช้กับสิ่งแวดล้อม เช่น แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว หรือการเติบโตสีเขียวให้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ นโยบายส่งเสริมการค้าการลงทุนจึงเกิดขึ้นไปพร้อมกับการกำหนดมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศ อย่างไรก็ตาม มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศคู่ค้าอาจส่งผลกระทบหรือกลายเป็นอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากประเทศคู่ค้าเข้าอาจใช้

เป็นเครื่องมือป้องกันมิให้มีการนำเข้าสินค้าที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม หรือทำให้เกิดต้นทุนที่สูงขึ้นในการผลิตหรือนำเข้าสินค้าของผู้ประกอบการเพราะจะต้องไปดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามกฎระเบียบของประเทศคู่ค้า

ในปัจจุบัน กลุ่มประเทศอุตสาหกรรม เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นได้ออกมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมหรือกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อบังคับใช้กับผู้ประกอบการหรืออุตสาหกรรมในประเทศและในขณะเดียวกันบางมาตรการก็มีผลกระทบต่อการนำเข้าสินค้าเช่นกันดังจะไดกล่าวต่อไป ดังนั้น การปรับตัวของผู้ประกอบการส่งออกสินค้าไปยังประเทศเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญเพื่อมิให้สูญเสียความสามารถในการแข่งขันและรักษาความได้เปรียบในตลาด ตลอดจนความร่วมมือทางกฎหมายภายในของประเทศ ผู้ส่งออกก็มีส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถเตรียมพร้อมรับมือกับกฎระเบียบหรือมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมใหม่ของประเทศคู่ค้าที่มีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

ความตกลงระหว่างประเทศที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC)

อนุสัญญา UNFCCC เป็นอนุสัญญาที่ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติให้สัตยาบัน

ไปแล้วกว่า 198 ประเทศ¹ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ ควบคุมอุณหภูมิโลกไม่ให้เกินกว่า 2 องศาเซลเซียส และรักษาความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจกให้มีค่าคงที่ ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดผลกระทบรุนแรงต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์โลก ทั้งนี้การจะบรรลุเป้าหมายได้จะต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างประเทศต่าง ๆ โดยอนุสัญญา UNFCCC กำหนดให้ประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นผู้นำในการต่อสู้กับภาวะโลกร้อนและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เนื่องจากเป็นกลุ่มประเทศที่ถูกพิจารณาว่ามีปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่สูงและส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกมากกว่าประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนา ดังนั้นจึงมีข้อกำหนดที่จะต้องออกนโยบายแห่งชาติและมาตรการต่าง ๆ ที่จำกัดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ จัดทำรายงานตลอดจนช่วยส่งเสริมถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับกลุ่มประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในระดับน้อย (less-advanced nations) ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนาจะมีข้อกำหนดที่เข้มงวดน้อยกว่า กล่าวคือ จัดทำรายงานปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาและปรับตัวจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ทั้งนี้ อนุสัญญา UNFCCC ได้จัดตั้งที่ประชุมใหญ่ประเทศภาคี (The Conference of the Parties, COP) เป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินการโดยที่ประชุมใหญ่ประกอบไปด้วย

รัฐบาลของประเทศสมาชิกซึ่งในปัจจุบันได้จัดประชุมไปแล้วทั้งสิ้น 27 ครั้ง

ความตกลงปารีสว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Paris Agreement)

ความตกลงปารีสเป็นส่วนขยายและเพิ่มเติมอนุสัญญา UNFCCC จากการประชุม COP ครั้งที่ 21 และมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 2016 โดยมีสาระสำคัญคือ การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพื่อควบคุมอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกไม่ให้เกิน 2 องศาเซลเซียสเมื่อเทียบกับยุคก่อนอุตสาหกรรมและจำกัดการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิไว้ไม่เกิน 1.5 องศาเซลเซียสและให้ความสำคัญกับความสามารถในการรับมือกับการสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป โดยความตกลงปารีสยังคงกำหนดให้ประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นผู้นำในการ ต่อสู้และลดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศอื่น ทั้งนี้แต่ละประเทศจะต้องจัดทำข้อเสนอการมีส่วนร่วมของประเทศในการดำเนินการทุกๆ 5 ปี (Nationally determined contributions: NDCs) เช่น การตั้งเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เป็นรูปธรรม พร้อมแผนดำเนินการ นอกจากนี้ ความตกลงปารีสยังกำหนดให้มีการประเมินการทำงานระดับโลกร่วมกัน โดยนำข้อมูลความพยายามที่จะลดการปล่อยก๊าซของประเทศสมาชิกต่างมาประเมินและนำไปสู่ข้อแนะนำให้แก่ประเทศสมาชิกต่อไป

จากความตกลงระหว่างประเทศดังกล่าว ทำให้นานาประเทศให้ความสำคัญกับการรักษา

¹ United Nations Climate Change. 2023. What is the United Nations Framework Convention on Climate Change. [On-line]. Available: <https://unfccc.int/process-and-meetings/what-is-the-united-nations-framework-convention-on-climate-change>

สิ่งแวดล้อมเพื่อให้สามารถรักษาอุณหภูมิของโลกไว้ในระดับที่ไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อมนุษยชาติ โดยเฉพาะการตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาประเทศด้วยการตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพราะเป็นที่ทราบกันดีว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจและการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมมีส่วนสำคัญในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศของโลก ดังนั้น จึงเกิดแนวคิดที่จะผลักดันให้เกิดการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการรักษาสีเขียวอย่างยั่งยืนซึ่งก็คือ แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวและการเติบโตสีเขียว

แนวคิดในการพัฒนาประเทศควบคู่ไปกับการรักษาสีเขียว

เศรษฐกิจสีเขียว (Green economy)

เศรษฐกิจสีเขียวนำตามคำนิยามของโครงการสิ่งแวดล้อมสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme) คือ เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของสังคม ทั้งนี้ การเติบโตของรายได้และการจ้างงานในเศรษฐกิจสีเขียวจะเกิดจากการลงทุนของทั้งภาครัฐและเอกชนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐานและสินทรัพย์ที่ช่วยลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์และมลพิษ เพิ่มพลังงานและทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและป้องกัน

การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศ²

การเติบโตสีเขียว (Green Growth)

การเติบโตสีเขียว คือ แนวคิดที่เชื่อว่าการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจจะไม่ทำร้ายสิ่งแวดล้อมองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic CO operation and Development: OECD) ได้ให้คำนิยามว่าการเติบโตสีเขียว³ คือ การส่งเสริมการพัฒนาและการเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการใช้สินทรัพย์ทางธรรมชาติเพื่อให้เกิดทรัพยากรและบริการจากสิ่งแวดล้อมเพื่อความอยู่ดีกินดี

ยกตัวอย่างเช่น ประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดกลยุทธ์การเติบโตสีเขียวในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศโดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิดวัฏจักรเชิงบวกของการเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกับปกป้องสิ่งแวดล้อมร่วมกับภาคธุรกิจ โดยกลยุทธ์จะครอบคลุมแผนการดำเนินการสำหรับ 14 ภาคอุตสาหกรรมโดยอาศัยมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนให้บรรลุความเป็นกลางทางคาร์บอน⁴

มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในปัจจุบันที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ

จากความตกลงระหว่างประเทศและแนวคิด

² UNEP. Green Economy. [On-line]. Available: <https://www.unep.org/regions/asia-and-pacific/regional-initiatives/supporting-resource-efficiency/green-economy> | UNEP - UN Environment Programme

³ OECD. What is green growth and how can it help deliver sustainable development. [On-line]. Available: <https://www.oecd.org/greengrowth/whatisgreengrowthandhowcanithelpdeliversustainabledevelopment.htm>

⁴ Meti.2021.Overview of Japan's Green Growth Strategy Through Achieving Carbon Neutrality in 2050. [On-line]. Available: <https://www.mofa.go.jp/files/100153688.pdf>

เศรษฐกิจสีเขียวหรือการเติบโตสีเขียวที่กล่าวมาทำให้ประเทศต่างๆ ออกนโยบายและตั้งเป้าหมายในการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศ พร้อมออกมาตรการต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้การดำเนินการของประเทศบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมบางประการของประเทศ ผู้นำเข้าย่อมส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการส่งออกที่จะต้องปฏิบัติตามและทำให้เกิดต้นทุนในทางธุรกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ผู้ประกอบการส่งออกที่มีได้มีการปรับตัวอย่างเหมาะสมหรือปรับปรุงการดำเนินการทางธุรกิจให้สอดคล้องกับมาตรการของประเทศผู้นำเข้าย่อมส่งผลให้ผู้ประกอบการสูญเสียโอกาสทางการค้าและความสามารถในการแข่งขันในที่สุด

ทั้งนี้มาตรการสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศในปัจจุบันที่สำคัญและอาจส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการมีดังนี้

1. มาตรการกลไกการปรับราคาคาร์บอนก่อนเข้าพรมแดนของสหภาพยุโรป (Carbon Border Adjustment Mechanism: CBAM)

มาตรการ CBAM กำหนดให้สินค้าบางประเภทที่จะนำเข้ายุโรปจะต้องผ่านมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมและจะต้องมีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้สินค้าที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงเข้ามาในสหภาพยุโรป หากไม่สามารถผ่านมาตรฐานก็จะถูกปรับราคาสินค้านำเข้าเพื่อให้สะท้อนถึงปริมาณการปล่อยคาร์บอนที่แท้จริง โดยผู้ประกอบการอาจถูก

กำหนดให้เสียภาษีคาร์บอนหรือให้ผู้นำเข้าซื้อสิทธิในการปล่อยคาร์บอนเพื่อสร้างความเท่าเทียมให้แก่ผู้ประกอบการภายในสหภาพยุโรปที่มีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่าเนื่องจากจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดมากขึ้น ดังนั้น มาตรการนี้จึงเป็นมาตรการที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อปกป้องธุรกิจภายในสหภาพยุโรป

มาตรการ CBAM ได้สร้างกลไกระบบการซื้อขายก๊าซเรือนกระจก (Emission Trading Scheme: ETS) โดยผู้นำเข้าจะต้องซื้อใบรับรอง CBAM เพื่อชำระราคาส่วนต่างของการปล่อยคาร์บอน ดังนั้น ผู้นำเข้าสินค้าจากประเทศที่มีมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมที่ต่ำกว่าสหภาพยุโรปจะมีต้นทุนที่สูงขึ้นจากการซื้อใบรับรอง ทำให้ราคาสินค้านำเข้าสูงขึ้นและอาจมีผลให้ผู้บริโภคหันมาซื้อสินค้าที่ผลิตในสหภาพยุโรปแทน ทั้งนี้ในระยะแรกสินค้าที่จะนำเข้ากลุ่มสหภาพยุโรปจะยังไม่ถูกจัดเก็บค่าธรรมเนียมคาร์บอนแต่จะต้องมีการจัดทำรายงานการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ โดยกลไกการเก็บค่าภาษีคาร์บอนจะมีผลบังคับใช้และจัดเก็บในปี ค.ศ. 2026 ดังนั้น มาตรการ CBAM จึงเป็นมาตรการที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการที่ส่งออกสินค้าไปยังสหภาพยุโรป โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่ยังคงใช้กระบวนการผลิตแบบเดิมที่ปล่อยคาร์บอนในปริมาณมาก⁵ จะต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตสินค้าให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น มิฉะนั้นก็จะถูกปรับราคาคาร์บอนและทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นและอาจส่งผลให้ผู้ประกอบการสูญเสียความสามารถใน

⁵ Custom Policy Monitoring Unit. ผลกระทบของ CBAM ต่อสินค้าของประเทศที่สาม. CPMU NEWS. 11 (พฤศจิกายน 2563): 11. [On-line]. Available: http://brussels.customs.go.th/data_files/ebcfb04f8e51ffd9ec6aae141ad3f61a.pdf

การแข่งขันในตลาดโลก นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มว่าสหรัฐอเมริกาอาจนำมาตรการ การปรับราคาคาร์บอนก่อนเข้าพรมแดนมาใช้เช่นกัน⁶

2. มาตรการ Deforestation-free products กฎระเบียบหรือมาตรการ Deforestation-free products คือ กฎระเบียบของสหภาพยุโรปที่ห้ามการนำเข้าผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่เกิดจากการตัดไม้ทำลายป่าหรือส่งผลกระทบต่อพื้นที่ป่าไม้ โดยกฎระเบียบนี้คาดว่าจะมีผลบังคับใช้ปลายปี ค.ศ. 2024⁷ ในเบื้องต้นผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในบัญชีรายชื่อตามระเบียบดังกล่าวคือกลุ่มของ ยางพารา เนื้อวัว กาแฟ โกโก้ ถั่วเหลือง น้ำมันปาล์ม และไม้ และรวมไปถึงสินค้าที่ได้จากการแปรรูปจากกลุ่มผลิตภัณฑ์เหล่านี้ เช่น เฟอร์นิเจอร์ หนังสือ หรือช็อคโกแลต เป็นต้น

ทั้งนี้ ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่จะได้รับอนุญาตนำเข้าสู่สหภาพยุโรปได้จะต้องผ่านการตรวจสอบสถานะ (Due diligence) ตามที่กฎเกณฑ์ที่กำหนด เช่น สินค้าปลอดจากการตัดไม้ทำลายป่า และเป็นไปตามกฎหมายของประเทศผู้ผลิต ทั้งนี้ผู้ประกอบการจะต้องแสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น กระบวนการได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ตั้งแต่แหล่งกำเนิดสินค้าว่ามีการตัดไม้ทำลายป่าหรือกระทบต่อพื้นที่ป่าไม้หรือไม่

หากสินค้าของผู้ประกอบการไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดก็จะมีผลให้สินค้านั้นถูกปฏิเสธไม่สามารถนำเข้าสหภาพยุโรปได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากฎระเบียบ Deforestation-free products นี้จะมีผลต่อการค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะประเทศผู้ส่งออกสินค้าในกลุ่มดังกล่าวไปสหภาพยุโรป เช่น กาแฟถือเป็นสินค้าส่งออกที่มีปริมาณการส่งออกมาที่สุดของประเทศเวียดนาม⁸ นอกจากนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกา ยังมีมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่ห้ามการนำเข้าสินค้าที่ส่งผลกระทบต่อตัดไม้ทำลายป่าเช่นกัน คือ พระราชบัญญัติ Fostering Overseas Rule of Law and Environmentally Sound Trade Act of 2021 (FOREST Act)

3. มาตรการขยายความรับผิดชอบไปยังผู้ผลิต (Extended producer responsibility: EPR)

หลักการ EPR คือการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิตไปยังช่วงต่าง ๆ ของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ กล่าวคือ เป็นหลักการที่กำหนดให้ภาคธุรกิจจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้นเช่น หน้าที่ในการรับผลิตภัณฑ์ที่หมดอายุการใช้งานไปทำลายหรือกำจัดเศษซาก จากเดิมที่หน้าที่ในการกำจัดซากหรือขยะจะเป็นความรับ

⁶ Smith Tori. 2023. U.S Carbon Adjustment Proposals and World Trade Organization Compliance. [On-line]. Available: <https://www.americanactionforum.org/insight/u-s-carbon-border-adjustment-proposals-and-world-trade-organization-compliance/>

⁷ FERN. January 2023. An EU Strategic Framework for working with Countries to Achieve Deforestation-Free Production Why It is needed, and What it could look like. [On-line]. Available: https://www.fern.org/fileadmin/uploads/fern/Documents/2023/Fern_-_Partnerships_-

⁸ Vietnam Investment Review.2023. Vietnam moving towards deforestation-free coffee production. [On-line]. Available: <https://vir.com.vn/vietnam-moving-towards-deforestation-free-coffee-production-100010.html>

ผิดชอบของท้องถิ่น ดังนั้น เมื่อมาตรการกำหนดให้ผู้ผลิตมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในสินค้าที่ตนผลิตตั้งแต่กระบวนการผลิต จัดจำหน่ายและรวมไปถึงการจำกัดเศษซากของสินค้าก็จะทำให้ผู้ผลิตจะต้องออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพราะต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในการรีไซเคิลหรือการกำจัดซากผลิตภัณฑ์จะผันแปรตามความยากง่ายในการรีไซเคิลหรือการกำจัดซากผลิตภัณฑ์

ทั้งนี้หลักการ EPR เป็นพื้นฐานของกฎหมายในการรีไซเคิลหรือจำกัดซากในหลายประเทศ เช่น กฎหมายรีไซเคิลยานยนต์ Law on Recycling of End-of-Life Vehicles ของประเทศญี่ปุ่นที่กำหนดหน้าที่ให้แก่ผู้ผลิต ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องและเจ้าของรถยนต์ใหม่ที่จะต้องมีส่วนในการรับผิดชอบร่วมกัน⁹ หรือ กฎระเบียบเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์และขยะบรรจุภัณฑ์ของสหภาพยุโรป EU legislation on Packaging and Packaging Waste ที่กำหนดตั้งแต่การออกแบบให้เหมาะสมแก่การรีไซเคิล การคัดแยกขยะและจัดระบบการเก็บรวบรวมเพื่อนำไปรีไซเคิล

นอกจากนี้ ยังมีมาตรการที่เกี่ยวข้องที่สำคัญคือ มาตรการบรรจุภัณฑ์อย่างยั่งยืน (Sustainable packaging) โดยหลายประเทศได้ออกมาตรการควบคุมการใช้บรรจุภัณฑ์ไม่ว่าจะเป็นการจำกัดการใช้ (Reduction and limitation) ออกแบบผลิตภัณฑ์และความปลอดภัย (Product design

and safety) การติดฉลากบรรจุภัณฑ์ (Labeling) การรวบรวมและคัดแยกซากบรรจุภัณฑ์ (Collecting and sorting) และ การรีไซเคิลหรือนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle and reuse) โดยมาตรการด้านบรรจุภัณฑ์เหล่านี้พบว่าประเทศส่วนใหญ่โดยเฉพาะสหภาพยุโรปและเอเชียมุ่งจัดการกับบรรจุภัณฑ์พลาสติก¹⁰ เช่น การจำกัดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (Single-use plastic) ในร้านสะดวกซื้อ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ไม่ว่าจะเป็นหลักการขยายความรับผิดชอบไปยังผู้ผลิตหรือมาตรการบรรจุภัณฑ์อย่างยั่งยืนย่อมมีผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศทำให้ผู้ประกอบการจะต้องปรับตัวเพื่อให้ยังสามารถรักษาส่วนแบ่งทางการตลาด ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าใดที่กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือออกแบบให้ง่ายต่อการแยกชิ้นส่วนหรือกำจัดซากย่อมมีความได้เปรียบเพราะผู้นำเข้าย่อมเลือกสินค้าที่สะดวกต่อการบริหารจัดการตามกฎหมาย

สภาพแวดล้อมทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศเวียดนามเพื่อปรับตัวกับกระแสเศรษฐกิจ สีเขียว

ความพร้อมทางด้านกฎหมายหรือมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมภายในประเทศที่ทันสมัยและสอดคล้องกับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศย่อมมีผลช่วยให้ผู้ประกอบการภายในประเทศได้มี

⁹ Global Environment Centre Foundation. November 2011. Law on Recycling of End-of-Life Vehicles (ELV Recycling Law). [On-line]. Available: https://www.tisi.go.th/data/regulate/regulation/pdf_regulation/ELV/ELV%20Japan.pdf

¹⁰ McKinsey. 2022. Sustainability in packaging: Global regulatory development across 30 countries. [On-line]. Available: <https://www.mckinsey.com/industries/paper-forest-products-and-packaging/our-insights/sustainability-in-packaging-global-regulatory-development-across-30-countries>

โอกาสปรับตัวก่อนที่จะส่งออกผลิตภัณฑ์หรือสินค้า ดังนั้น เมื่อประเทศผู้นำเข้านำเข้าประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมมาเป็นข้อกำหนดในการนำเข้า ผู้ประกอบการส่งออกที่ได้ปรับตัวมาก่อนแล้วจากการปฏิบัติตามกฎหมายภายในย่อมได้เปรียบในการแข่งขันมากกว่าผู้ประกอบการที่มาจากประเทศที่ยังไม่มีความพร้อมทางด้านกฎหมายหรือมีมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมในระดับที่น้อยกว่า

สำหรับประเทศเวียดนามได้มีการวางนโยบายเติบโตสีเขียวเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศตลอดจนปฏิรูปกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับหลักให้มีความเป็นสากลโดยนำหลักการด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่สำคัญมาบังคับใช้เป็นกฎหมายภายใน

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศสมาชิกของอนุสัญญา UNFCCC และให้สัตยาบันแก่ความตกลงปารีส ทั้งนี้ ประเทศเวียดนามได้กำหนดกลยุทธ์แห่งชาติเพื่อการเติบโตสีเขียวมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2012¹¹ จนปัจจุบัน ประเทศเวียดนามมีกลยุทธ์เติบโตสีเขียว¹² คือ Vietnam Green Growth Strategy: VGGs 2021-2030 Vision to 2050 ทั้งนี้ ประเทศเวียดนามได้ตั้งเป้าหมายสร้างภาคเศรษฐกิจสีเขียว คือ การใช้รูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนผ่านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีสาระสำคัญที่ถูกกำหนดในยุทธศาสตร์การเติบโตสีเขียวนี้อีกหลายประการ เช่น พัฒนาเกษตรกรรมแบบยั่งยืน ส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้มีการพัฒนา

ป่าไม้อย่างยั่งยืน หรือ กำหนดให้การส่งเสริมการบริโภค สีเขียวอย่างยั่งยืนผ่านโครงการด้านฉลาก เช่น ฉลากพลังงาน ฉลากสีเขียว ฉลากเพื่อระบบนิเวศ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ 14 กระทรวงเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการตามเป้าหมายการเติบโตสีเขียว เช่น กระทรวงเกษตรและพัฒนามชนบท (Ministry of Agriculture and Rural Development) มีหน้าที่ที่จะต้องกำหนดพันธกิจและพัฒนาสินค้าเกษตรให้มีประสิทธิภาพและความยั่งยืน ตลอดจนลดการปล่อยก๊าซโดยมุ่งไปสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนรวมถึงมีความพร้อมในการปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศ หรือ กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า (Ministry of Industry and Trade) มีหน้าที่ออกแผนดำเนินงานการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน (Action Plan for Sustainable Consumption and Production (2021-2030) โดยแผนดำเนินการดังกล่าวได้กำหนดหน้าที่แก่ผู้ประกอบการจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับมาตรฐานใหม่ด้านบรรจุกภัณฑ์ของประเทศ เช่น ในปีค.ศ. 2030 ซูเปอร์มาร์เก็ตทั้งหมดในประเทศเวียดนามจะต้องใช้บรรจุกภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม¹³

สำหรับสภาพแวดล้อมทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศเวียดนาม ประเทศเวียดนามได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมฉบับหลักของประเทศให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศมากขึ้นโดย

¹¹ Decision No.1393/QĐ-TTg

¹² Decision No.1658/QĐ-TTg

¹³ ดูเพิ่มเติมได้ที่ <https://en.vietnamplus.vn/action-plan-to-promote-green-growth-in-agriculture/238865.vnpasia.eu>

รับเอาหลักการสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมสากลมาบังคับใช้เป็นกฎหมายภายในโดยกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมฉบับใหม่คือ Law on Environmental Protection and its implementing Decree No. 08/2022/ND-CP ซึ่งมีผลบังคับใช้ในเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 2022 ที่ผ่านมาเพื่อทดแทนกฎหมายสิ่งแวดล้อมเดิมปี ค.ศ. 2014

ทั้งนี้ สารสำคัญที่ถือเป็นความก้าวหน้าทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศเวียดนาม คือ การกำหนดระบบการซื้อขายสิทธิในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Emission trading system) และภาษีคาร์บอน (Carbon tax) ซึ่งถือว่าเป็นมิติใหม่ของการเปลี่ยนแปลงการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในประเทศเวียดนามให้มีความก้าวหน้า โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับประเทศใน CLMVT ซึ่งประเทศเวียดนามเป็นประเทศแรกที่มีการออกกฎหมายในเรื่องดังกล่าวนี้อย่างเป็นทางการ สำหรับระบบการซื้อขายสิทธิในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ธุรกิจจะได้รับการจัดสรรโควตาในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และสามารถนำไปขายหรือโอนสิทธิ หรือประมูลหรือให้ยืมได้ตามระบบซื้อขายตามกลไกตลาด (Market-based trading system) หากธุรกิจใดมีปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากกว่าที่กฎหมายกำหนดก็จะต้องซื้อสิทธิการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากตลาดคาร์บอนเพื่อทดแทนปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เกินกว่าโควตาที่ธุรกิจนั้นได้รับ¹⁴ ทั้งนี้ระบบ ETS ภาคสมัครใจจะเริ่มดำเนินการได้ในปี ค.ศ. 2026-2027 และภาคบังคับจะเริ่มดำเนินการได้ในปี ค.ศ. 2028 ดังนั้น การจัด

ตั้งระบบ ETS นี้จะช่วยให้ภาคธุรกิจได้ปรับปรุงกระบวนการผลิตของตนให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเกิดแรงจูงใจในการรักษาสีเขียว ในขณะเดียวกัน เมื่อธุรกิจได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานให้ปล่อยคาร์บอนต่ำก็จะทำให้สินค้าของประเทศเวียดนามเป็นที่ต้องการและสร้างความได้เปรียบในการส่งออกสินค้าสู่ตลาดในสหภาพยุโรป

นอกจากนี้ ประเทศเวียดนามยังเป็นประเทศแรกในกลุ่มประเทศ CLMVT ที่นำหลักการ EPR หรือ หลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิตไปยังช่วงต่าง ๆ ของชีวิตของบรรจุภัณฑ์มาบังคับใช้เป็นกฎหมายอย่างเป็นทางการ โดยผู้ผลิตและผู้นำเข้ามีหน้าที่จะต้องรีไซเคิลสินค้าที่ตนผลิตหรือนำเข้ามาภายในประเทศ โดยกฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ให้ง่ายต่อการเก็บ การรีไซเคิลและลดขยะเพื่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าจะต้องนำผลิตภัณฑ์ของตนมาแปรสภาพหรือรีไซเคิลตามจำนวนเปอร์เซ็นต์และด้วยวิธีการตามที่กฎหมายกำหนด

สำหรับในส่วนของการแยกขยะกลุ่มผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่จะต้องรีไซเคิล จำนวนเปอร์เซ็นต์ที่จะต้องถูกรีไซเคิล (Compulsory recycling rate) หน้าที่ที่จะต้องทำแผนรีไซเคิล การเปิดเผยข้อมูลผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการจัดทำรายงานผลการดำเนินการจะปรากฏอยู่ในพระราชกฤษฎีกา (Government Decree No.08/2022/ND-CP)

¹⁴ รายละเอียดจะเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกา Decree No.06/2022/ND-CP on greenhouse gas reduction, Ozone layer protection and carbon market development

ยกตัวอย่างเช่น บรรจุภัณฑ์สำหรับอาหาร เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์ยา ของใช้ในบ้าน สินค้าเกษตร ปูนซีเมนต์ หรือ ผลิตภัณฑ์กลุ่มแบตเตอรี่ และ ยางรถยนต์จะต้องดำเนินการรีไซเคิลนับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ปี ค.ศ. 2024 เป็นต้น

สำหรับผู้ประกอบการที่มีหน้าที่รีไซเคิลตามที่กฎหมายกำหนดจะสามารถเลือกได้ว่าจะทำการ รีไซเคิลเองหรือจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของเวียดนาม (Vietnam Environment Protection Fund)¹⁵ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการจำกัดซากหรือรีไซเคิลผลิตภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศเวียดนามจึงมีการออกมาตรการที่เกี่ยวข้องมาอย่างต่อเนื่อง เช่น การออกมาตรการบรรจุภัณฑ์อย่างยั่งยืน Packaging Sustainability Measures ด้วยการกำหนดให้สินค้าพลาสติกสำหรับใช้ครั้งเดียวจะถูกห้ามนำมาใช้ในกลุ่มธุรกิจร้านอาหาร โรงแรม ซูเปอร์มาร์เก็ตภายในวันที่ 1 มกราคม ปี ค.ศ. 2026 และภายในปีค.ศ. 2030 ผู้ผลิตและผู้นำเข้าพลาสติกสำหรับใช้ครั้งเดียวนี้อาจต้องหยุดการผลิตและการนำเข้าด้วย นอกจากนี้ กฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับใหม่ยังกำหนดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าที่ทำให้เกิดของเสียและมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมโดยจะต้องเสียภาษีสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น มาตรา 136 กำหนดให้สินค้าที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้จะต้องเสียภาษีสิ่งแวดล้อมโดยอัตราภาษีจะขึ้นอยู่กับระดับของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือกรณีที่ผู้ประกอบการผลิตหรือนำเข้าสินค้าบางประเภท เช่น น้ำมัน

เบนซิน พลาสติก สารกำจัดวัชพืชหรือปลวก¹⁶ก็จะต้องรับภาระทางภาษีในส่วนนี้เช่นกัน

โดยสรุป จากการศึกษาสภาพแวดล้อมทั้งทางด้านนโยบายและกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศเวียดนามจะเห็นได้ว่าประเทศเวียดนามมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศไปสู่เศรษฐกิจสีเขียวซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของโลก กล่าวคือ มุ่งไปสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำโดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสังคม ดังจะเห็นได้จากการที่ประเทศเวียดนามได้นำหลักการหรือมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมสากลที่สำคัญมาบังคับใช้ในประเทศ ดังนั้น เมื่อประเทศคู่ค้าเช่น สหภาพยุโรปบังคับใช้มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ แก่สินค้านำเข้าไม่จะเป็นการปรับราคาคาร์บอนก่อนเข้าสู่สหภาพยุโรปหรือกำหนดหน้าที่รีไซเคิลแก่ผลิตภัณฑ์ หรือใช้มาตรการบรรจุภัณฑ์อย่างยั่งยืน ผู้ผลิตหรือผู้ส่งออกของประเทศเวียดนามย่อมมีความได้เปรียบเพราะได้มีโอกาสปรับตัวเตรียมความพร้อมก่อนแล้วจากการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับใหม่ของประเทศ หรือแม้กระทั่งการบังคับใช้มาตรการ Deforestation-free products ของสหภาพยุโรป ประเทศเวียดนามก็มีโอกาสในการปรับตัวก่อนเนื่องจากรัฐบาลเวียดนามได้ ลงนามความตกลงหุ้นส่วนกับสหภาพยุโรปว่าด้วยการส่งออกไม้ไปยังสหภาพยุโรปและมีการออกกฎหมายภายในเพื่อรองรับและปฏิบัติตาม โดยเนื้อหาของกฎหมายแม้จะมุ่งบังคับใช้เฉพาะกับสินค้าไม้เท่านั้น ไม่ขยายไปยังผลิตภัณฑ์อื่น แต่ก็มีรายละเอียดที่

¹⁵ Article 54 of Law on Environmental Protection

¹⁶ Article 3 of Law on Environmental Protection Tax

ผู้ประกอบการจะต้องเตรียมการ เช่น การทำ Due Diligence การดำเนินการที่สอดคล้องกฎหมายภายในซึ่งมีลักษณะทำนองเดียวกันกับกฎระเบียบเรื่อง Deforestation-free products นั่นเอง

สำหรับประเทศไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคาร์บอนมีเพียงภาคสมัครใจเท่านั้นโดยองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจกได้จัดตั้งโครงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจ (Thai Voluntary Emission Reductions (T-VERs) ขึ้นและได้มีการยกเว้นภาษีเงินได้ให้แก่นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิที่เกิดจากการขายคาร์บอนเครดิตในประเทศ แต่ทั้งนี้ ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายจัดตั้งตลาดคาร์บอนภาคบังคับทำให้ผู้ประกอบการไทยยังไม่ถูกบังคับให้ลดการปล่อยคาร์บอนตามสัดส่วนโดยกฎหมายดังเช่นประเทศเวียดนาม นอกจากนี้ ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมาย EPR ที่ขยายความรับผิดชอบไปยังผู้ผลิตหรือ ผู้นำเข้าให้ร่วมรับผิดชอบกำจัดซากหรือรีไซเคิลผลิตภัณฑ์ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยยังอยู่ในระดับที่ก้าวหน้าน้อยกว่าประเทศเวียดนามเมื่อพิจารณาถึงการรับเอาหลักการด้านสิ่งแวดล้อมสากลมาปรับใช้ภายในประเทศ ดังนั้น ประเทศไทยจึงยังขาดแรงผลักดันในทางกฎหมายที่จะกระตุ้นหรือบังคับให้ผู้ประกอบการได้ปรับปรุงกระบวนการผลิตตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานเพื่อเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่ได้เตรียมความพร้อมอย่างเพียงพอในการรับมือกับมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศคู่ค้า และอาจทำให้ประเทศไทยสูญเสียโอกาสทางการค้าและความสามารถในการแข่งขันเนื่องจากสินค้าไม่ผ่านมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศคู่ค้า

ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรพิจารณานำหลักการด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศมาบังคับใช้ไม่ว่าจะเป็นกำหนดโควตาการปล่อยคาร์บอนให้แก่ภาคธุรกิจ การขยายความรับผิดชอบไปยังผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าตลอดทั้งวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ ซึ่งข้อกำหนดเหล่านี้จะเป็นผลให้เกิดการบังคับให้ภาคธุรกิจไทยได้ปรับปรุงกระบวนการผลิตและการได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทั้งนี้ในส่วนของผู้ประกอบการส่งออกก็ควรเตรียมความพร้อมในการรับมือกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่จะถูกหยิบยกมาเป็นข้อกำหนดในการนำเข้าของประเทศคู่ค้าที่มีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคตด้วยการตรวจสอบย้อนกลับถึงการได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ว่ามีส่วนในการทำลายหรือกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่ ตลอดจนปรับปรุงกระบวนการผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมง่ายต่อการกำจัดซากหรือรีไซเคิลเพื่อสร้างมูลค่าให้แก่สินค้า ลดอุปสรรคและสร้างความได้เปรียบในการส่งออกสินค้าไปยังประเทศคู่ค้า

บรรณานุกรม

- Custom Policy Monitoring Unit. ผลกระทบของ CBAM ต่อสินค้าของประเทศไทยที่สาม. CPMU NEWS. 11 (พฤศจิกายน 2563): 11. [On-line]. Available: http://brussels.customs.go.th/data_files/ebcbf04f8e51ffd9ec6aae141ad3f61a.pdf
- FERN. January 2023. An EU Strategic Framework for working with Countries to Achieve Deforestation-Free Production Why It is needed, and What it could look like. [On-line]. Available: <https://>

- www.fern.org/fileadmin/uploads/fern/Documents/2023/Fern_-_Partnerships_-Mckinsey.2022. Sustainability in packaging: Global regulatory development across 30 countries. [On-line]. Available: <https://www.mckinsey.com/industries/paper-forest-products-and-packaging/our-insights/sustainability-in-packaging-global-regulatory-development-across-30-countries>
- Meti. 2021. Overview of Japan's Green Growth Strategy Through Achieving Carbon Neutrality in 2050. [On-line]. Available: <https://www.mofa.go.jp/files/100153688.pdf>
- OECD. What is green growth and how can it help deliver sustainable development. [On-line]. Available: <https://www.oecd.org/greengrowth/whatisgreengrowthandhowcanithelpdeliversustainabledevelopment.htm>
- Smith Tori. 2023. U.S Carbon Adjustment Proposals and World Trade Organization Compliance. [On-line]. Available: <https://www.americanactionforum.org/insight/u-s-carbon-border-adjustment-proposals-and-world-trade-organization-compliance/>
- UNEP. Green Economy. [On-line]. Available: <https://www.unep.org/regions/asia-and-pacific/regional-initiatives/supporting-resource-efficiency/green-economy> | UNEP - UN Environment Programme
- United Nations Climate Change. 2023. What is the United Nations Framework Convention on Climate Change. [On-line]. Available: <https://unfccc.int/process-and-meetings/what-is-the-united-nations-framework-convention-on-climate-change>
- Vietnam Investment Review.2023. Vietnam moving towards deforestation-free coffee production. [On-line]. Available: <https://vir.com.vn/vietnam-moving-towards-deforestation-free-coffee-production-100010.html>